

Frågor och svar om assisterad befruktning

I de allra flesta människors bild av framtiden ingår att bli mamma eller pappa, men omkring 15 procent av alla svenska par som önskar bli föräldrar upplever att kvinnan inte blir gravid trots försök i ett år eller längre. Därmed fyller paret de medicinska kriterierna för ofrivillig barnlöshet och erbjuds hjälp. När befruktning erbjuds av landsting och privata kliniker med hjälp av olika tekniker är det inte svårt att se föräldraskap som en rättighet. Embryot, det blivande barnet, är inte längre en varelse, en individ med autonomi och integritet, utan ett objekt som i bästa fall får växa och tas emot av sin familj eller i andra fall blir till avfall, fryses ner till senare användning eller slutar som forskningsmaterial. Kan man tala om en rättighet att företa experiment på mänskliga embryon för vetenskapliga syften och forskningsändamål? Hur tänker kyrkan? Vi har samlat svaren på de vanligaste frågorna här, men hittar du inte svar på din fråga, kontakta oss på info@respektlivet.nu.

Vad menas med assisterad befruktning?

Assisterad befruktning är ett samlingsnamn för de olika medicinska behandlingar som tillhandahålls för att nå graviditet. Gemensamt för metoderna är att könsceller hanteras utanför kroppen. Könscellerna kan vara paret egna eller donerade.

Vad finns det för behandling vid ofrivillig barnlöshet?

- Ovulationsstimulering. Behandlingen ges till de kvinnor som har problem med ägglossning vid glesa eller uteblivna menstruationer. Tabletter med den verksamma substansen klomifen eller injektioner med follikelstimulerande hormon (FSH) påverkar äggen att mogna och lossna. Behandlingen utförs av specialitläkare med inriktning på infertilitet både på privata kliniker och på sjukhus.
- Insemination. Om det visar sig att kvinnan har normal ägglossning och mannen har normal spermieproduktion finns det olika metoder som hjälper spermier och ägget att mötas. Vid insemination lägger man in en tunn plastslang genom livmoderhalsen med mynningen i livmodern, och sprutar in sperman till livmodern för att ge spermier kortare väg till ägget. Insemination med makes eller sambos spermier kan göras både på privata kliniker och på offentliga sjukhus. Om mannen saknar spermier finns det möjlighet att hjälpa kvinnan att bli gravid med hjälp av någon annan mans spermier (givarinsemination).
- Äggdonation. Om kvinnan saknar fungerande äggstockar kan hon få en annan kvinnas ägg.
- Provrörsbefruktning (in vitro-fertilisering eller ivf). Befruktning sker utanför kvinnans kropp. Behandlingen börjar med att kvinnans äggstockar stimuleras med två hormoner, FSH, follikelstimulerande hormon, och hCG, koriongonadotropin. Därefter hämtas äggen ut genom att läkaren punkterar äggblåsor med en tunn

nål som suger ut äggcellerna. Befruktningen sker i ett provrör eller snarare ett glaskärl som kallas petriskål, och efter två till tre dagar kan ett befruktat ägg sättas in i livmodern med hjälp av en kateter (tunn plastslang). För att embryot skall fastna och börja växa måste kvinnan ta ett nytt hormon, progesteron, fram till åttonde graviditetsveckan. En annan variant av provrörsbefruktning, som används vid cirka hälften av alla ivf-behandlingar, görs om mannen har dålig spermieproduktion. Det kallas intracytoplasmatisk spermieinjektion (ICSI) och innebär att en enstaka spermie sprutas in i äggcellen med en mikroinjektion. Provrörsbefruktning kan även ske med donerade ägg eller spermier.

Vad säger lagen om assisterad befruktning?

I Sverige regleras assisterad befruktning av lagen om genetisk integritet m.m. (2006:351). Donerade könsceller är endast tillåtna om donatorn är myndig, samt att den behandlade kvinnan är gift eller sambo och har partnerns samtycke till behandlingen. Det är förbjudet att använda både donerade ägg och spermier samt att behandla kvinnor efter klimakteriet. Det är också förbjudet att en annan kvinna bär barnet under graviditeten (surrogatmoderskap) och att använda sperma från avliden givare.

Homolog ivf-behandling (med parets egna könsceller) tillåts både på offentliga sjukhus och privata kliniker. Heterolog ivf-behandling (med ägg eller sperma från donator) tillåts endast på offentliga sjukhus.

Föräldrabalken säger att en kvinna som föder ett barn som tillkommit genom äggdonation från en annan kvinna skall anses vara barnets moder. Om barnet tillkommit genom spermiedonation skall moderns make eller sambo, som lämnat samtycke, anses vara barnets förälder. Barn som tillkommer antingen genom spermie- eller äggdonation har rätt att veta givarens identitet, som skall antecknas i sjukhusjournalen och bevaras i 70 år, men det finns ingen plikt för föräldrarna att tala om för barnet att det har en annan genetisk förälder.

Vad händer med överblivna embryon?

Lagring av embryon regleras av lagen om genetisk integritet m.m. (2006:351), som fastslår att överblivna embryon endast får lagras i fem år. Vidare får försök i forsknings- eller behandlingssyfte på embryon endast göras längst till och med fjortonde dagen efter befruktningen. Om ett befruktat ägg har varit föremål för försök i forsknings- eller behandlingssyfte, får ägget inte föras in i en kvinnas kropp.

Hur länge är en kvinna fertil?

Kvinnor är mer eller mindre fertila tills de når klimakteriet, vilket brukar infalla i 50-årsåldern. Fertiliteten hos de flesta kvinnor börjar dock avta långt före dess, och efter 35-årsåldern avtar den raskt hos de flesta. Nya forskningsresultat visar att endast 12

procent av kvinnans äggceller finns kvar vid 30 års ålder och så lite som fyra procent finns kvar efter 40.

Vad anser katolska kyrkan om assisterad befruktning?

Katolska kyrkan ställer sig positiv till behandlingar som hjälper ofrivilligt barnlösa par att bli med barn, dock inte till vilket pris som helst. Eftersom barn ses som ett uttryck för paret inbördes kärlek samt för Guds försyn i naturens ordning, anser katolska kyrkan att sexualitet och fortplantning inte får skiljas från varandra. Behandlingar som ökar paret möjligheter att få barn inom ramen för naturens ordning, som ovulationsstimulering, är etiskt godtagbara.

Befruktning av äggcellen i provrör (ivf) och konstgjord insemination där sperma förs in i kvinnans äggledare är inte accepterad av kyrkans officiella lära, eftersom fortplantningen här är helt skild från kärleksakten. Kyrkan ser det som än mer problematiskt om paret äktenskapliga integritet kränks genom inblandning av en tredje part, som vid medverkan av spermie- eller äggdonator eller surrogatmamma. Ivf-behandling leder även oftast till överblivna embryon. Då kyrkan anser att människolivet blir till vid befruktningen och att varje människa är unik och oersättlig, ser hon varje förstört embryo som ett förlorat människoliv.

Vad ska par göra som inte kan få barn?

Katoliker menar att barn är en gåva och inte något man är berättigad till eller kan äga. Ofrivillig barnlöshet kan bli en anledning för par att utföra andra viktiga tjänster för det mänskliga livet, såsom att adoptera eller hjälpa andra familjer, fattiga eller barn med funktionsnedsättningar. Samtidigt uppmuntrar Kyrkan forskare att fortsätta med arbete som förebygger orsakerna till ofrivillig barnlöshet och avhjälper dessa, så att ofruktsamma par, i respekt för sin och det ofödda barnets värdighet, kan få barn.